

**Prof. Dr. Mustafa Canpolat Armağani**

ISSN 1226-4490

*International  
Journal of  
Central  
Asian Studies*

Volume 10-1 2005

**Editor in Chief  
Choi Han-Woo**

**The International Association of Central Asian Studies  
Institute of Asian Culture and Development**

# Eski Kore Krallığının (Goguryeo) Efsanesinde Görülen Hayvan Donuna Girme Motifi Üzerine

Kim Hyo-Joung

Pusan University of Foreign Studies, Korea

## I. Giriş

Goguryeo krallığı, MÖ 37'den 668 yıllarına kadar Mançuriya ve Kore yarımadasının kuzeyinde, geniş çapta toprak sahibi olan Kore'nin eski bir devletidir. Kore'nin tarihinde en kuzeydeki Çin sınırına kadar uzandığı ve Çin hanedanları ile savaş yaptıkları kaydedilmektedir<sup>1</sup>. Bu Goguryeo krallığı, kral Dongmyeong tarafından MÖ 37 yılında Kore yarımadasının kuzeyinde yer alan Colbon'da (卒本) kurulmuştur<sup>2</sup>.

Bahsedeceğimiz bu efsaneden başka Kore efsanelerinde de hayvan donuna girme motifi görülür. Ancak buradaki hayvan motiflerinin Orta Asya'daki Altay halklarında da kutsal anlam taşıyan hayvanlar olması dikkat çekicidir. Özellikle Altay halklarının ataları olarak gösterilen hayvanların burada Gök Tanrı'nın ve Deniz Tanrısı'nın değişebileceği nitelikte hayvanlar olması büyük önem kazanmaktadır.

Bu bildiride önce söz konusu Goguryeo efsanesinin parçası gösterilecek, daha sonra da burada gösterilen hayvan motiflerinin Altay halklarının efsanelerinde ata olarak bahsedilen parçaları gösterilecektir.

## II. Goguryeo Efsanesi ve Hayvan Donuna Girme Motifinin Anlamı

### 1. Goguryeo Efsanesinin özelliği

<sup>1</sup> *Samguksagi* (三國史記) vol. 28 Goguryeobongi (高句麗本紀) vol. 8 Yeongyangwang (嬰陽王), *Samguksagi* vol. 44 Yeoljeonn (列傳) vol. 4 Euljimundeok (乙支文德) Babı.

<sup>2</sup> *Samguksagi* 13 Vol. Goguryeobongi (高句麗本紀) vol. 1, Kurucu Kral Dongmyeong (始祖 東明聖王) Babı.

Eski Kore devletleri arasında Gocoseon'nin 'Dangun efsanesi'nden başlayarak Goguryeo'nin 'kral Dongmyeong efsanesi', Şilla'nın 'Bakhyeogeose efsanesi' ile 'Seoktalhae efsanesi' gibi her devletin kurucu efsaneleri vardır. Bunlar arasında Goguryeo efsanesi diğer kurucu efsanelerden farklı olarak kurucunun annesinin ve babasının kimliklerini ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Ayrıca Gök Tanrı ve Deniz Tanrısı ailesinin birleşmesi, balık ve kaplumbağaların yardımlarıyla nehri geçmesi, beyaz geyiğin yalvarışıyla göğün yardımını alması gibi çeşitli mitolojik motifleri içeren bir efsane olarak bilinmektedir.

Goguryeo'nin efsanesi Çin ve Kore'nin çeşitli tarihî kitaplarında zikredilmektedir<sup>3</sup>. Burada gösterilen söz konusu efsanenin parçası Lee, Gyu-Bo tarafından 1241 yılında yazılmış Donggukisanggukjip'in (東國李相國集) 'Kral Dongmyeong Babı'ndan alınmıştır. 13. yüzyılın ortalarında şimdiki Kore adının menşei olan Kore krallığı (918-1392) devrinde yazılmıştır. Lee (1169~1241) 'Kral Dongmyeong Babı'na başlarken bunu neden yazdığını şu şekilde açıklar:

*'Kral Dongmyeong'in mucizeleri halkın dilinden düşmez. Sıradan insanlar bile ondan bahseder. İlk işittiğimde kral Dongmyeong'in yaptıkları o kadar acayip ve inanılmaz şeylerdi ki aldırmamıştım. Sonra Çin kaynaklarını ve Kore tarihi kitabını okudukça onun kutsallığını fark etmeğe başlamıştım. Ve onun kurduğu Goguryeo ülkesinin de gerçekten kutsal birinin kurduğu bir ülke olduğunu anlayıp bunu dünyaya bildirmek amacıyla kaleme aldım.'*

## 2. Habaek ile Hemosu'nun Dövüşme Parçası

Goguryeo krallığı kurulmadan önce Kral Dongmyeong'in adı Cumong'dur. O Gök Tanrı ve Deniz Tanrısı'nın torunları olarak doğmuştur. Gök Tanrı'nın oğlu Hemosu ile Deniz Tanrısı'nın kızı

<sup>3</sup> Wèi lüè (魏略), Rén héng (論衡), Gwngaetodaewang yazıtı (廣開土王碑), Samguksagi (三國史記), Samgukyusa (三國遺事), Donggukisanggukjip (東國李相國集)

Yuhwa'nın oğullarıdır. Hayvan donuna girme motifi, Cumong'un doğmasından önce babası olan Haemosu (Gök Tanrı'nın oğlu) ile annesinin babası olan Habeak'ın (Deniz Tanrısı) boy ölçüşmesinde görülür. Bu sırada iki Tanrı sazan, su samuru, geyik, kurt, hindi ve doğan olarak hayvan donuna girer. Bu hayvanlar deniz, yer ve havada hakim olan güçleri temsil etmektedir. Efsanenin ayrıntıları şöyledir :

*... Haemosu gerçekten Gök tanrının oğludur. İlk defa gökten yere indiği zaman beş ejderhalı araba ile gelmiş. Onunla birlikte 100'den fazla adam kuşlara binerek yere inmiş. Haemosu sabahleyin dünyada devleti yönetip akşamleyin tekrar göğe dönermiş. Sarayın kuzeyinde temiz sular akar, orada Habaek'in üç kızı oynarmış. Bir gün Haemosu av sırasında onları görüp evlenmek istemiş. Kızlar kralın yaklaştığını fark edince hemen suyun içine girip kaçmışlar. Yanındaki adamlar bunu görüp, "Burada güzel bir saray kurup beklersek onlar mutlaka buraya gelir." demişler. Haemosu atın kamçısıyla yeri çizince hemen bakırdan bir saray ortaya çıkmış. Kızlar yavaşça buraya girip sarhoş oluncaya kadar içki içmişler. Kızlar kalkıp gitmek istediğinde kral engel olmuş. İki kız kaçmayı başardığı halde en büyük kız olan Yuhwa (柳花) yakalanmış. Habaek bunu işitince çok kızmış ve adamlarını yollayarak, "Siz kim oluyorsunuz da böyle kaba hareket ediyorsunuz?" diye sorunca, "Ben Gök Tanrının oğlu olup sizin kızınızla evlenmek istiyorum." demiş. Haemosu gökten ejderhalı arabasıyla gelip denizin dibindeki Habaek'in sarayına gitmiş. Habaek Haemosu'ya "Siz gerçekten Gök Tanrının oğlu iseniz ne gibi bir kudretiniz var?" diye sormuş. Haemosu, "Sınamaktan başka yol yok!" demiş. Bunun üzerine Habaek bahçedeki suda yüzen bir sazan balığına (鯉) dönmüş, Haemosu da su samuruna (獺) dönerek onu yakalamış. Habaek bu sefer geyiğe (鹿) dönmüş, Haemosu da kurt(豺) şekline girip onu*

*kovalamış. Habaek hindiye (雉) döndüğünde ise Haemosu doğan (鷹) olup onu vurmuş. Bundan sonra Habaek, Haemosu'ya gerçekten Gök Tanrı'nın oğlu olarak saygı göstermiş (Donggukisanggukjip Kral Dongmyeong Babı)....*

### 3. Hayvan Donuna Girme Motifinin Anlamı

Buradaki parça Cumong'un doğumundan önce babası Haemosu ile annesi Yuhwa'dan bahseder, Haemosu Gök Tanrı'nın oğlu olarak Deniz Tanrısı'nın kızı olan Yuhwa ile nasıl tanışıp evlendiğini anlatır. Bunun için de Haemosu ile Deniz Tanrısı olan Habaek, yani Yuhwa'nın babası ile dövüşür. Bu parçada hayvan donuna girme motifi görülür. Çeşitli efsanelerde görülen hayvan motifleri, efsaneye rol gereği koyulmuş sıradan kahramanlar değildir. Efsaneye birlikte tarih öncesi devirlerde çizilmiş olduğu düşünülen kaya resimleri, mezar veya kurganlardan çıkan hayvan kemikleri, çeşitli hayvan parçaları ve hayvanların tasvirleri sıradan insanların yaşam ve düşüncelerini saptamaya yardım eden değerli parçalardır. Bu tür hayvan motiflerinin o milletin milli duygularını ve eski inanç sistemini çok iyi yansıtan öğeler olarak düşünölmeleri gerekir. Bunun yanında o milletin eski kültürünü ve eski zamanlarda o milletlerle yakın ilişkide bulunan başka millet ve kültürleri de tespit etmeğe yardımcı olurlar. Örneğin, bir millete göre kutsal sayılan bir hayvan başka bir millete göre anlamsız kalabilir ya da hiç bir değer ifade etmez.

Hayvan motiflerinin eski inançlarla ilgisi olduğunu gösteren iyi örneklerden biri de Kazakistan'ın Esik kurganından çıkan 'Altın Adam'ın başlığıdır. Azerbaycanlı bilim adamı Seydof bu başlıktaki hayvan motiflerinin süsleme amacından ziyade birer sembol olduklarını ve bunların derin anlamlar taşıdığını savunmaktadır. M. Seydof (1982: 30-32), 'Altın Adam'ın başlığındaki kuş, dağ keçisi ve koyun gibi hayvan motiflerinin birer totem olduğunu ve bunların başlıkta bulunmasının çeşitli kabilelerin birleşmesini ifade ettiğini ileri sürmüştür.

Hayvan donuna girme motifine gelince; hayvan donuna girme ile efsanelerde sık sık görülen şekil değiştirmeyi karıştırmamak gerekir.

‘Motif-Index of Folk Literature’ adlı eserini yazan St. Thompson ise şekil değiştirme olayına ‘tabu’ ve ‘magic’ bölümünde yer vermiştir (Thompson 1966). ‘Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi’ni yazan Ergun (1997: 177-179), bunun ya bir kurtuluş, ya da cezalandırma sonucunda gerçekleştiğini söyler. Ancak söz konusu hayvan donuna girme motifinin ‘tabu’ ya da ‘magic’ ile ilgisi olmadığını ayrıca kurtuluş ya da cezalandırma ile de ilgisi olmadığını göz önünde bulundurmak gerekir. Bu hayvan donuna girme motifi şamanlarda görülen hayvan-ruh ile ilgili olmalıdır. Hayvan-ruh ile ilgili olarak A. İnönü (1987: 458) Yakutların şamanizminde görülen ‘ije kıl’ hakkında bilgi vermektedir. İnönü bunu ‘ana-hayvan’ olarak tercüme etmiş ve ‘şamanın hayvan şeklinde canlandırılan canı’ olduğunu belirtmiştir. Yakutların inancına göre ‘ije kıl’ yaralanınca şaman da yaralanır ve ‘ije kıl’ ölünce şaman da ölür. ‘Ije kıl’ı mağlup olan şaman rakibine mağlup olur. Buna Kazak-Kırgızlarda ‘avrak-eş’, Altaylarda ise ‘yula’ denildiğini zikretmiştir (İnönü 1987: 459-461). Orta Asya ve Sibirya’daki şamanların elbiselerinin hayvan derilerinden yapılmasının sebebi de bununla ilgili olmalıdır (Eliade 1992: 151, 153).

### **III. Altay Halklarının Efsanesinde Ata(Ana) olarak Görülen Hayvan Motifleri**

Habaek ile Haemosu arasında dövüşmek üzere sazan, su samuru, geyik, kurt, hindi ve doğan gibi hayvanlara dönüşme gelişigüzel seçilmiş değildir; bunlar ancak Gök Tanrı’nın ve Deniz Tanrısı’nın değiştirebileceği nitelikte olan hayvanlardır. Burada görülen hayvanların Altay halklarının mitolojilerinde çeşitli görevler yüklenen ve kutsal kabul edilen mitolojik hayvanlar olduğu bilinmektedir. Bilindiği gibi Oğuz boylarının ongunu veya boy sembolü olmuştur. Ögel, bu ongun kuşlar üzerine geniş bir inceleme yaptıktan sonra bunların totem değil, arma ve sembol olduğunu ileri sürmüştür (Ögel 1989: 355-372; 1999: 127-128). Bunlardan özellikle kurt, geyik ve su samuru Altay halklarının menşeyini gösteren atalarla ilgilidir. Aşağıda hayvandan türemiş Altay halklarının efsaneleri gösterilmiştir.

#### **1. Kurt**

Altay halklarının kurttan türeyişlerine dair Çin kaynaklarında Wu-sunlar, Kao-çılar ve Göktürkler olmak üzere üç milletin efsanesi görülür ve bunların özeti şöyledir:

1) Wu-sunların (烏孫) efsanesi (Ögel 1989: 14)

*“Wu-sunların reisine Kunmo(昆莫) derler. İşittiğimize göre Hunlar bir taarruz neticesinde Wu-sun kralını öldürmüş, kralın oğlu Kun-mo küçük olduğu için Hun hükümdarı ona kıyamamış ve çöle atılmasını emretmiş. Çocuk çölde emeklerken üzerinde bir karga dolaşmış ve gagasında tuttuğu eti, ona yavaşça yaklaşıp vermiş ve uzaklaşmış. Az sonra çocuğun etrafında, bu defa da bir dişi kurt dolaşmaya başlamış. Kurt da çocuğa yanaşarak memesini çocuğun ağzına vermiş ve iyice emzirdikten sonra yine oradan uzaklaşmış. Bu olayı uzaktan seyreden Hun hükümdarı, çocuğun kutsal biri olduğuna inanarak, büyüdüğünde onu Wu-sunların kralı yapmış.”*

2) Kao-çıların (高車.) efsanesi.

Çinlilerin Kao-çı (Yüksek Tekerlekli Arabacılar) ve T'ieh-li (Tölös) dedikleri, Orhun nehrinden Volga kıyılarına kadar geniş bir alana yayılan bu güçlü Türk kavimler topluluğu içindeki “kurttan türeyiş” efsanesi de aynı motifi işler. Çin'deki Toba sülalesi devri kaynaklarında efsane özetle şöyledir:

*“Kao-çı kağanının çok akıllı iki kızı varmış. Öyle iyi kalpli ve akıllıarmış ki, babaları onların ancak tanrı ile evlenebileceklerini düşünerek, kızlarını bir tepeye götürmüş. Ancak tepeye ne tanrı gelmiş ne de onlarla evlenmiş. Kızlar burada beklerken ihtiyar bir erkek kurt tepede dolaşmaya başlamış. Küçük kız,*

*kardeşine bu kurdun tanrının kendisi olduğunu söyleyerek tepeden inmiş ve kurtla evlenmiş. Bu suretle Kao-çı halkı bu kız ve kurttan türemiş.”*

### 3) Göktürk(突厥) efsanesi

Göktürk Efsaneleri üç tane Çin tarih kitabında zikredilmektedir <sup>4</sup>. Bunların hepsi Göktürklerin kurttan türediğinden bahseder. Buradaki parça ise Suí shū'dan (隋書) alınmıştır. Efsane şöyledir:

*"... (Göktürklerin) ilk ataları Hsi-Hai'lar (西海) Batı Denizi'nin kıyılarında oturuyorlardı. Lin adlı bir memleketin halkı tarafından, kadınları, erkekleri büyüklü-küçüklü hepsi birden yok edilmişlerdi. Yalnızca bir çocuğa acımışlar ve onu öldürmekten vazgeçmişlerdi. Bununla beraber onun da kol ve bacaklarını keserek, kendisini Büyük Bataklığın içindeki otlar arasına atmışlardı. Bu sırada dişi bir kurt peyda olmuş ve ona her gün et ve yiyecek getirmişti. Çocuk da bunları yemek suretiyle kendine gelmiş ve ölmemişti. Bunu işiten düşmanın lideri hemen kendi adamlarını göndererek, hem çocuğu hem de kurdu öldürmelerini emretmişti. Askerler kurdu öldürmek için geldikleri zaman, kurt onların gelişinden daha önce haberdar olmuş ve kaçmıştı. Çünkü kurdun kutsal ruhlarla ilgisi vardı. Buradan kaçan kurt, Batı Denizi'nin doğusundaki bir dağa gitmişti. Bu dağ, Kao-ch'ang'ın (高昌 Turfan) kuzey-batısında bulunuyordu. Bu dağın altında da çok derin bir mağara vardı. Kurt hemen bu mağaranın içine girmişti. Bu mağaranın ortasında büyük bir ova vardı. Bu ova, baştan başa ot ve çayırliklarla kaplı idi. Ovanın*

<sup>4</sup> Suí shū Göktürkler (隋書 突厥傳), Zōu shū Göktürkler (周書 突厥傳), Běi shǐ Göktürkler (北史 突厥傳)



*çevresi de 200 Li'den (里)<sup>5</sup> fazla idi. Kurt, burada on tane erkek çocuk doğurdu. Göktürk Devleti'ni kuran A-şi-na (阿史那) ailesi, bu çocuklardan birinin soyundan gelir. A-şi-na diğer kardeşlerinden akıllı olduğu için onların reisi olmuştur. O kurttan türemiş olduğu için daha sonra soyunu unutmamak amacıyla kendi yurduna kurt başı asmıştır...*

Kurt Orta Asya'daki bütün göçebe halklar arasında en eski dönemden beri kutsal hayvan olarak bilinmektedir. Kurt; Kaoçı, Wusun ve Göktürklerin efsanelerinde ataları meydana getiren kutsal hayvan görevindedir. Yine Oğuz Kağan efsanesinde Oğuz Kağan'a yol göstererek yurt kazandırır ve Başkurtların atasının da kurdun yardımı ile şimdiki yurduna geldiği zikredilir. Kurt motifi bütün Türk dünyasında kutsal anlam ve sembol olarak devam edegelmiştir.

## 2. Geyik

Deniz Tanrısı olan Habaek'in hayvan donuna girmiş olan geyik ve deniz ile ilgili olduğunu gösteren başka bir Göktürk efsanesi de vardır. Yukarıda belirtilen üç Çin tarih kitabında geyik motifi görülmemektedir. Çinliler tarafından yazılan Tàì-píng guǎng-jì (太平廣記480) adlı kaynaktaki Göktürk efsanesinde, Göktürklerin atasının Deniz Tanrıçası olduğu ve bu Deniz Tanrıçasının her akşam güneş battığı zaman ak marala dönüşüp denize girdiği zikredilir:

*'Göktürklerin ataları ShemāShěli (射摩舍利) ile Deniz Tanrıçasıdır. Deniz Tanrıçası Āshīdémì'nin (阿史得密) batısında yaşar. Sama'nın doğa üstü gücü vardır. Deniz Tanrıçası her akşam güneş battığı zaman ak marala dönüşüp Shemā'yı karşılar ve birlikte denize*

<sup>5</sup> Li(里), Uzaklık birimi (yaklaşık 393m).

*girerler. Sabahleyin de Shemā'yı yolcu eder...'*

Ayrıca Goguryeo efsanesinin başka bir parçasında da ak geyiğin kutsal bir hayvan olduğu açıkça gösterilmiştir:

*Dongmyeong Kralı batıya doğru ilerlerken ak geyiği yakalayıp ters tutup asmış ve lanetleyerek demiş ki; 'Eğer gökten yağmur yağdırarak Biryu devletinin başkentini suya batırmazsan ben seni bırakmayacağım. Bu zor durumdan kaçınmak istiyorsan sen göğe dua edip yalvar!' Bunun üzerine geyik ağlamaya başlar ve geyiğin ağlayış sesi göğe ulaşır göğü duygulandırmış olmalı ki yedi gün yağmur yağar. Sonunda Biryu devletinin başkenti suya gömülür.*

Bu yazıya göre kral Dongmyeong düşmanı olan Biryu devletini yok etmek için kutsal hayvan olan ak geyiğe başvurur. Ak geyik de Dongmyeong'in isteğini yerine getirmek için göğe ağlayarak yalvarır ve gökten yağmur yağdırır. Bu geyiğin ağlayışı motifi Radloff'un derlediği Sagay Türklerinin 'Altın Purkan' destanında da görülür (Radloff 2000: 124):

*Silkinmiş.  
Sarı boynuzlu bir marala dönüşmüş.  
"Bu yurdu yok etmezsem,  
Bana aykarası kulun demesinler,  
Bu dünya bana haram olsun."  
Bu maralın bağirtisini duyarak,  
Yukarıdaki Çajan  
Aşağıdaki Ayna ağlamış.  
Maral şimdi çok öfkelenmiş,  
Göğe kadar fırlatmış.  
Bu dünyada artık güneş parlamıyormuş,  
Gece ve gündüz aynıymış.  
Ay tozdan kararmış  
Bu dünyada artık ay parlamıyormuş  
Bilindiği gibi tarihte Avrasya Bozkırı'nda yaşamış göçebe halkların*

kültür ve efsanelerinde geyik motifi çok yaygındır. İskitlerden (Saka) başlayarak Hun, Türk ve Moğollara kadar mitolojik hayvan olarak yer almıştır. Orta Asya ve Anadolu'da yaşayan ve 10. yüzyılda İslam dinini kabul eden Türkler geyiğin mitolojik hayvan olarak kutsallığını korumuş ve halk edebiyatı ürünlerinde bunu işlemişlerdir. Anonim Tefsir, Nehcü'l-Feradis, Attar'ın Tezkiret-ül Evliya ve Mevlana Celalettin Rumi'nin Fih-i ma-fih vb. gibi müslüman Türklerce yazılmış edebiyatlarında da geyik motifi birçok çeşitli anlamının sembolü olarak devam edegelmiştir<sup>6</sup>

Kore tarihi ve edebiyatı ürünleri incelendiğinde de geyik kutsal bir hayvan olarak karşımıza çıkar. Korelilerin halk inançlarına göre geyik kutsal bir hayvandır ve törenlerde kurban hayvanı olarak kullanılmıştır. Ayrıca Kore halk edebiyatı ürünlerinde kutsal bir kahraman olarak rol üstlenmiştir. Kore halk edebiyatında geyiğe yardım edip bunun karşılığında mutluluğa ermiş insanları anlatan hikayeler çoktur (Hyeon 1981: 427-430, 668-670). Örnek olarak, bir avcının kovaladığı geyiği saklayıp canını kurtardığı için geyik tarafından zengin edilen adamın hikayesi; yine bir avcıdan kaçıp gelen geyiğe yardım edip onun canını kurtaran ve onun söylediklerine uyarak iyi bir mezar yeri öğrenip kendi soyuna mutluluk kazandırmış olan adamın hikayesi; canını kurtardığı geyik sayesinde sihirli otların (Jinseng) yerini öğrenen ve sihirli otları alıp mahalledekilere dağıtan temiz yürekli adamın hikayesi gibi (Kim 2004: 61-71). Korelilerin geyiği kutsal saydığı Kore'nin eski devleti olan Puyeo'nun anlamından da tahmin edilebilir. Goguryeo krallığı Puyeo'den çıkmıştır ve Puyeo'nin manası da geyiktir (Choi 1994: 41-42).

### 3. Su samuru

Kore mitolojisinde su samuru ile ilgili parçalar bulunmamaktadır. Ancak, Çin hanedanının en son devleti olan Ching'un kurucusu Nurhachi'nin atası su samuru olarak bilinmektedir. Efsanenin parçası şöyledir :

---

6 *Bunun hakkında bkz. Çağatay (1956: 157 -158).*

*Kore yarım adasının kuzeyinde bir mahallenin reisi olan Lee karısıyla yaşar. Onların çok güzel bir kızı vardır. Kız çok güzel olduğu için eve kapatılarak büyütülmüştür. Bir gün annesi kızının hamile kaldığını görür ve şaşırıp kalır. Babası çok kızıp evlenmeyen bir kızın nasıl hamile kalabileceğini söyler ve kızı öldürmek ister. Kız ise her gece dört ayaklı bir hayvanın odasına girip yattığını söyler. Babası da bir gece onun ayağına ip bağlamasını söyler. O gece kız babasının dediğini yapar. Ertesi gün babası ipi takip edip gittiğinde ipin küçük bir gölün içine girdiğini görür. Gölün bütün suyunu alınca bir su samuru ayağı ip ile bağlanmış olarak ortaya çıkar. Babası su samurunu öldürüp gölü toprakla doldurur. Zaman gelince kız bir oğlan doğurur. Bu oğlanlar evlenip üç oğlan doğurur ve en küçük oğlan Ching devletinin kurucusu olur.*

#### IV. Sonuç

Yukarıda Goguryeo efsanesinden hayvan donuna girme motifini gösteren parçalar ele alınarak söz konusu hayvanlardan türemiş Altay halklarının efsaneleri incelenmiştir. Buradaki kurt, geyik ve su samurunun diğer Altay halklarının ataları olması, eski Korelilerin Altay halklarıyla bağlantıları olduğunu açıkça gösterir. Bilindiği gibi Moğolların atası da kurt ve geyiktir. Ayrıca Kore mitolojisinde hemen hemen hiç görülmeyen ve çok fazla önemli olmayan kurt ve su samuru motiflerinin Gök Tanrının oğlu olan Haemosu'nun değiştiği hayvanlar olması çok önemlidir. Demek oluyor ki bu örnek bütün göçebe halklarda kutsal sayılan kurdun Goguryeo halkı arasında da kutsal anlam taşıdığını gösteren tek ve çok önemli bir örnektir. Ayrıca Mançu-Tunguzların ataları olarak kutsal saydıkları su samuru Goguryeo halkı arasında da aynı anlamı ifade etmektedir.

Ayrıca Goguryeo devleti Göktürkler ile ilişkili olan Orhon yazıtlarında da görülmektedir. Kül Tigin yazıtının ve Bilge Kağan

yazıtının doğu yüzünde aşağıdaki parça zikredilmektedir:

‘kūn tugsıkda bōkli<sup>7</sup> çöllüg el’<sup>8</sup>

(gün doğusunda Bōkli Çöl halkı KT D 4, BK D 5) (Tekin 1988: 8-9, 38-39)

‘ilgerü kūn tugsıkka bōkli kaganka tegi süleyü birmiş’

(Doğuda, gün doğusunda Bōkli hakanına kadar sefer edivermişler.

KT D 8, BK D 8) (Tekin 1988: 38-39)

Buradaki ‘Bōkli halk’ araştırmacılar tarafından Goguryeo olarak belirlenmiştir. Buradaki yazıtı göre, Kül Tigin’in cenaze törenine Bōkli halkının da katıldığı ve Çin’in hakimiyeti zamanında Çin uğruna Goguryeo ile savaşmış olduğu anlaşılmaktadır. Yine 1145 yılında yazılmış Samguksagi’de (Üç Krallık Tarihi) Göktürklerin Gogurye’ye saldırdığını ve Göktürklerle Goguryeolilerin birleşip Çin’e saldırmak için görüştükleri kaydedilmektedir<sup>9</sup>. Buradan özellikle Göktürklerle Goguryeolilerin çok yakın ilişkide oldukları ve birbirleriyle kültür alışverişinde bulundukları anlaşılmaktadır.

### Kaynakça

- ÇAĞATAY, Saadet (1956), “Geyiğe Dair Bazı Motifler,” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, TDK, Ankara, s. 157-158.
- CHOİ, Han-Woo (1994), “Note on Some Title of Paekje,” *Altai Hakpo*, Seoul.
- ELİADE, Mircea (1992), *Shamanism-Archaic Techniques of Ecstasy*, Seoul.
- ERGUN, Metin (1997), *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi I-II*,

<sup>7</sup> Radloff ile Thomsen ‘bōkli’ olarak okumuş Tekin ise ‘būkli’ olarak okumuştur (Tekin 1988: 72).

<sup>8</sup> Bu yazıtındaki ‘bōkli çöllüg el’, ‘bōkli’ hakkında Radloff ile Thomsen “Bōkli bozkır halkı”, “Bōkli halkı” olarak tercüme etmiştir. Buradaki ‘Bōkli bozkır halkı’nın hangi millet olabileceği konusunda araştırmacılar tarafından Goguryeo olduğu düşüncesine varılmıştır (護雅夫 1992: 133-157).

<sup>9</sup> Samguksagi (三國史記 Üç Krallık Tarihi), *Goguryeobongi* (高句麗本紀), *Kral Yangwon* (陽原王) *Babi*, *嬰陽王* (Yeongyang) *Babi*.

- Ankara, TDK.
- HYEON, Yong-Jun and KİM, Yeong-Don (1981), *KoreGubimunhakdaegye* (韓國口碑文學大系 *Kore Halk Edebiyatı Ansiklopedisi*) 9-2, Seoul.
- <http://www.koralit.net/jaryo/11/gb09.hwp>. 11.07.2005.
- <http://www.ulkuocaklari.org.tr/bozkurt/index.htm> 09.08.2005.
- İNAN, Abdülkadir (1987), “Yakut Şamanizmindeki ije kıl,” *Makale ve İncelemeler*, TTK, Ankara.
- KİM, Bu-Sik (1145), *Samguksagi* (三國史記 *Üç Krallık Tarihi*), *Goguryeobongi* (高句麗本紀), *Dongmyeong Wang* (Kral *Dongmyeong Babi*. 東明聖王), *Kral Yangwon* (陽原王) *Babi*, 嬰陽王 (Yeongyang) *Babi*.
- KİM, Hyo-Joung (2004), “Kore’nin Eski Kaynaklarında Görülen Geyik Motifinin Anlamı”, *International Journal of Central Asian Studies* vol. 9, Seoul.
- LEE, Gyu-Bo(1241), *Donggukisanggukjip* (東國李相國集) 3, *Dongmyeong Wang* (Kral *Dongmyeong Babi*. 東明王篇).
- ÖGEL, Bahaeddin (1989), *Türk Mitolojisi I*, TTK, Ankara.
- ÖGEL, Bahaeddin (1995), *Türk Mitolojisi II*, TTK, Ankara.
- RADLOFF, Wilhelm (2000), *Türklerin Kökleri, Dilleri ve Halk Edebiyatı II*. Ankara.
- SEYDOF, M. (1982) “Altın Muharib’in Soy-Etnik Tarihi Hakkında” (çev. Yavuz Akpınar), *Kardaş Edebiyatlar*, sayı 2: 30-32, Erzurum.
- Tài-píng guǎng-jì (太平廣記 480)
- TEKİN, Talat (1988), *Orhon Yazıtları*, TDK, Ankara.
- THOMPSON, Stith (1966), *Motif Index of Folk-Literature*, Bloomington-London.